

Από την «μετά» στην «προ»πολεμική εποχή

Γράφει ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ*

Τα όπλα στην ανθρώπινη ιστορία δεν σίγησαν ποτέ. Σε αυτή ή την άλλη γωνιά της γης στρατιώτες, μισθοφόροι και άμαχοι σκοτώνονται σε δίκαιους ή άδικους πολέμους, κάτω από ιερές ή κάλπικες και υποκριτικές σημαίες.

Όμως, μεταξύ των πολέμων έχουμε συμβατικά συνθησίσει να ξεχωρίζουμε τους «μεγάλους» πολέμους. Στη νεότερη ιστορία ξεχωρίζουν ο «Μεγάλος Πόλεμος» (Πρώτος Παγκόσμιος) και ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος, συνδεδεμένος με τη συντριβή του ναζισμού. Στο πλαίσιο αυτό, στην καθημερινή γλώσσα αλλά και σε αυτή ιστορικών και άλλων μελετητών, η εποχή μας ορίζεται ως «μεταπολεμική». Δηλαδή εποχή «μετά» τον τελευταίο μεγάλο πόλεμο.

Η Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, δηλαδή ο πόλεμος μιας τεράστιας σε έκταση χώρας που είναι στρατιωτική υπερδύναμη και με το μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο στον κόσμο, σε βάρος μιας πολύ μεγάλης χώρας 45 περίπου εκατομμυρίων ανθρώπων στην Ευρώπη, αναμφίβολα μας βάζει σε μια νέα εποχή.

Οφείλουμε να «διαβάσουμε» σωστά τους νέους καιρούς. Η «αιφνίδια» διακήρυξη από τη Γερμανία για εξοπλιστικό πρόγραμμα 100 δις ευρώ, το «τσουνάμι» αντίστοιχων αποφάσεων όλων των χωρών του NATO και της ΕΕ, ο διαγκωνισμός κα-

τηγοριών για το ποιες χώρες «ξοδεύουν λίγα για πολεμικές δαπάνες» ή «διστάζουν να αναλάβουν πολεμική δράση», μαζί και η ανοιχτή αναφορά της ρωσικής ηγεσίας στο ενδεχόμενο χρήσης των πυρηνικών της όπλων, ορίζουν ένα σημείο καμπής στη σύγχρονη ιστορία. Με τις αποτρόπαιες εικόνες του πολέμου, των θανάτων και της προσφυγιάς από την Ουκρανία να προστίθενται στην μακριά αλυσίδα αυτών της Γιουγκοσλαβίας, του Ιράκ, της Λιβύης, της Συρίας, της Υεμένης και αλλού, εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, «συνηθίζουν» στην ιδέα της προετοιμασίας ότι μπαίνουμε σε «προπολεμική» εποχή, με την έννοια ενός νέου μεγάλου πολέμου.

Μήπως κάτι συνέβη και «τρελάθηκε» ο Πούτιν; Ψυχίατροι, φυσιολογιστές και άλλοι «ειδικοί» αραδιάζουν αναλύσεις. Η εξήγηση των μεγαλύτερων πολέμων με όρους «τρέλας» ή «τραγικών λαθών ηγετών» είναι πολύ συνηθισμένη, με πιο εμβληματική ίσως την αναγωγή του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου στην «ψυχική ανισορροπία του Χίτλερ».

Ο μαρξισμός, ωστόσο, εστιάζει στις αντικειμενικές αντιθέσεις που διαμορφώνονται στην πραγματική -και πάντα δυναμική- οικονομική και πολιτική ζωή, την εξέλιξή της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τη σύνδεσή της με τα συμφέροντα των κοινωνικών τάξεων και τη διαπάλη τους. Δεν υπάρχει καμία σημαντική κρίση που συνδέεται με πόλεμο, πολύ περισσό-

i * *Μεταλλειολόγος μηχανικός*

τερο στην εποχή του καπιταλισμού, που να μην έχει ως καθοριστικό υπόβαθρο τον ανταγωνισμό διαφορετικών πόλων των εκμεταλλευτριών τάξεων στο εσωτερικό μιας χώρας και ισχυρών καπιταλιστικών κρατών/οργανισμών διεθνώς και ταυτόχρονα που να μη διαμορφώνει αντίθετες εσωτερικές δυναμικές των εκμεταλλεόμενων και καταπιεζόμενων τάξεων και στρωμάτων.

Υπόβαθρο της πολεμικής υστερίας και των πολέμων της σημερινής φάσης είναι οι οξυτάτοι καπιταλιστικοί ανταγωνισμοί, ιδιαίτερα καθώς συνυπάρχουν με οικονομικές δυσκολίες και κρισιακά στοιχεία του σύγχρονου καπιταλισμού και συναντιούνται με τις πολλές όψεις μιας καθολικής δοκιμασίας και ανάδειξης των αντιφάσεων του κοινωνικού υποδείγματος εκμετάλλευσης και καταπίεσης που αυτός συγκροτεί, όπως μας αποδεικνύουν η παταγώδης αποτυχία στην αντιμετώπιση της πανδημίας, η περιβαλλοντική κρίση, η αδιέξοδη και καταστροφική προέγχιση στο ενεργειακό και άλλα πολλά.

Ο πόλεμος θα φέρει σκοτούρες στην παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία εκτός από τα βάσανα των λαών, ωστόσο η καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων και υποδομών στην Ουκρανία δίνει και ευκαιρίες «ανάπτυξης» σε όποιους αναλάβουν την ανοικοδόμηση, ενώ το στρατιωτικοβηχανικό σύμπλεγμα μιας σειράς χωρών αλλά και αρκετές πολυεθνικές της ενέργειας επίσης θα απογειώσουν τα κέρδη τους.

Πολλές εικόνες δείχνουν ότι τα πράγματα φεύγουν εκτός ελέγχου, καθώς τίθεται πλέον θέμα αλλαγής «ηγεμόνα» στο διεθνές κεφαλαιοκρατικό πλέγμα.

Από τη μια, σε επίπεδο γεω-οικονομίας, η τάση είναι να απωλέσουν οι ΗΠΑ και η «Δύση» την πρωτοκαθεδρία τους, έναντι της αναδυόμενης Κίνας και της Ασίας. Το μερίδιο της Κίνας στο παγκόσμιο ΑΕΠ από 3,4% το 1990 αναμένεται να φτάσει στο 21,4% το 2024. Αντίστοιχα, το μερίδιο των ΗΠΑ και της Ευρώπης από 41,2% αναμένεται να φτάσει στο 28,2% το 2024. Η τάση ανατροπής είναι σαφής. Πριν 20 χρόνια τα «κινεζικά» προϊόντα ήταν συνώνυμα της ευτέλειας. Σήμερα

ταυτίζονται με την τεχνολογία 5G και την Huawei. Με όρους αγοραστικής δύναμης η Κίνα είναι ήδη η πρώτη οικονομική δύναμη στον κόσμο, ενώ σε ελάχιστα χρόνια προβλέπεται αυτό να συμβεί και με όρους ονομαστικού ΑΕΠ.

Από την άλλη, σε στρατιωτικό επίπεδο και σε αυτό της γεω-πολιτικής, η ηγεμονία και υπεροπλία ανήκει σαφώς όχι απλά στη Δύση, αλλά κυρίαρχα στις ΗΠΑ. Οι πολεμικές δαπάνες των ΗΠΑ ήταν το 2020 τριπλάσιες από αυτές της Κίνας και 13 φορές μεγαλύτερες από αυτές της Ρωσίας. Βεβαίως αυτές και άλλες χώρες διαθέτουν περίσσεια όπλα ολικής καταστροφής του αντιπάλου τους. Οι ΗΠΑ διαθέτουν 750 στρατιωτικές βάσεις σε 80 χώρες του κόσμου, ενώ η Ρωσία μπορεί να βρυχάται μόνο γύρω από τη «γειτονιά» της, ενώ διαθέτει μόνο μία βάση εκτός τη επικράτειας της πρώην ΕΣΣΔ, στη Συρία.

Στη μεγάλη εικόνα του κόσμου, ΗΠΑ, ΝΑΤΟ και ΕΕ χρησιμοποιούν το στρατιωτικό πλεονέκτημα ως αντιιστάθμιση στην οικονομική ανάδυσση της Κίνας και τη διαμόρφωση του σινο-ρωσικού άξονα. Στη μεγάλη αυτή εικόνα, ουσιαστικό στοιχείο αποτελεί η ΝΑΤΟική περικύκλωση της Ρωσίας, όπως και της Κίνας στον Ειρηνικό.

Αλλά και στην Ευρώπη, σε γεωπολιτικό, γεω-οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο, επίσης οι ΗΠΑ κινούνται πολύ δραστήρια και προσπαθώντας να κερδίσουν επιπλέον θέσεις. Θέλουν να φτάσουν μια ανάσα από τη Ρωσία με ικανότητα καταστροφής της, να σπάσουν τον άξονα κοινού εμπορο-επιχειρηματικού συμφέροντος Ρωσίας-Γερμανίας στο πεδίο της ενέργειας, να ενώσουν αποφασιστικά μεγάλους και μικρούς συμμάχους, μαζί και κυβερνήσεις μαριονέτες όπως η Ουκρανική στο πλαίσιο της διαρκούς επέκτασης του ΝΑΤΟ, αλλά και της ανάγκης των ΗΠΑ να μεταφέρουν δυνάμεις στον Ειρηνικό. Η Ελλάδα είναι οργανικό μέρος του επιθετικού άξονα ΗΠΑ-ΝΑΤΟ-ΕΕ, ενώ με την φιλοξενία των βάσεων των ΗΠΑ αποτελεί αντικειμενικά στρατιωτικό στόχο της Ρωσίας.

Η προβολή ισχύος της Ρωσίας σε αυτό που θεωρεί αυτοκρατορικά «αυλή» της, δεν αφορά μόνο τη «γειτονιά» της. Φιλο-

δοξεί, όχι την «αναστήλωση της ΕΣΣΔ», αλλά την αίγλη και την ισχύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας σε ρόλο ισχυρής παγκόσμιας πυρηνικής δύναμης, ένας στόχος που δε θα μπορούσε να διεκδικηθεί παρά μόνο σε συνδυασμό με την υποστήριξη της οικονομικής ανόδου της Κίνας. Η Ρωσία από μόνη της είναι οικονομικός «νάνος» με ΑΕΠ ίσο με αυτό της Ν. Κορέας ή το μισό της Ιταλίας, αλλά κάθε άλλο παρά ασήμαντη χώρα είναι. Αποτελεί στρατιωτική και πυρηνική υπερδύναμη που στηρίζεται παράλληλα -σχεδόν αποκλειστικά και αυτό είναι και μειονέκτημα- στην πώληση ενεργειακών πόρων, καθώς και όπλων και πολεμικών τεχνολογιών. Αν η σύμμαχός της, η Κίνα, έχει κυρίως το όπλο των επενδύσεων σε Αφρική, Λατινική Αμερική αλλά και Ευρώπη (αλά COSCO), η εξάρτηση της Ινδίας, Τουρκίας ή/και της Βραζιλίας -κατά τα άλλα μεγάλων οικονομιών και συμμάχων των ΗΠΑ- από τα Ρωσικά όπλα ή τεχνολογίες σε αυτό τον τομέα, δεν είναι καθόλου ασήμαντος παράγοντας. Ο σε μεγάλο βαθμό διαμορφωμένος ρωσο-κινέζικος άξονας, στηριγμένος μεταξύ των άλλων στον άγριο συνδυασμό παλιών και νέων μεθόδων εργασιακής εκμετάλλευσης στην αχανή παραγωγή της Κίνας, αλλά και τη στέρηση βασικών πολιτικών δικαιωμάτων της εργατικής τάξης, έχει συνδυαστικά τη δυνατότητα και σαφή επιδίωξη για διαμόρφωση ενός νέου γεμονικά άξονα σε αντικατάσταση και μη ήττα των ΗΠΑ.

Πως στεκόμαστε απέναντι σε αυτό το θανάσιμο ανταγωνισμό; Ο χειρότερος σύμβουλος είναι αυτός που υποδεικνύει η αποδοχή της λογικής ΤΙΝΑ (There is no alternative). Στο πλαίσιο αυτό, με την παραδοχή ότι ο πόλεμος των αγορών, αγωγών ενέργειας, επίδειξης ισχύος και διαμόρφωσης σφαιρών επιρροής, η «μόνη» επιλογή είναι να διαλέξει κανείς την πλευρά του ενός ή του άλλου πόλου των καπιταλιστικών ανταγωνισμών. Έτσι, κατά περίπτωση, εμφανίζονται ακόμη και δυνάμεις που μιλούν στο όνομα του μαρξισμού, να καταγγέλλουν σχεδόν αποκλειστικά τη Ρωσία για ότι συμβαίνει συγκαλύπτοντας την επιθετική στρατηγι-

κή ΗΠΑ και NATO, ενώ άλλες θέλουν να βλέπουν στην πλευρά της Ρωσίας είτε μια κάποια συνέχεια της ΕΣΣΔ και του Κόκκινου Στρατού (τη στιγμή που η σημερινή Ρωσική ηγεσία θέτει το στόχο του «αποκομμουνισμού»), είτε έστω τον «χρήσιμο αντικειμενικά» σύμμαχο για την ήττα των ΗΠΑ και του ιμπεριαλισμού.

Στην πραγματική ζωή, τα πράγματα είναι διαφορετικά: Ο πόλεμος στην Ουκρανία ξεριζώνει χιλιάδες ανθρώπους, προκαλεί τρομερή καταστροφή και ερήμωση, στοιχίζει τη ζωή στρατιωτών, ενώ προσφέρει μια νίκη στην στρατηγική των ΗΠΑ. Αυτό δείχνει η συσπείρωση του NATO, αλλά και το γεγονός ότι πλέον οι πλατείες όλου του κόσμου, σε αντίθεση με τη δεκαετία του 90 και τους πολέμους στον Περσικό, γεμίζουν -συχνά με ανοιχτό πατρонаρίσμα από αστικές κυβερνήσεις και μηχανισμούς- με Ρωσοφοβία και ύμνους στη «Δύση της δημοκρατίας και ελευθερίας».

Η είσοδος στη νέα «προπολεμική» εποχή, απαιτεί επανεξέταση των πολιτικών και θεωρητικών εργαλείων, «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης», αλλά και αναστοχασμό πάνω στην ίδια την «ορολογία» και τη «γραμ-

ματική» που δεν είναι χωρίς σημασία. Η απόσπαση της Λενινιστικής ανάλυσης για τον ιμπεριαλισμό από την ουσία της, δηλαδή την αντιδραστική ωρίμανση του καπιταλισμού και τη φονική εξέλιξη του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του, η ταύτιση της ιμπεριαλιστικής πολιτικής με αυτή του ως τώρα ηγεμόνα, δηλαδή των ΗΠΑ και μόνο, αλλά και η κατανόηση του καπιταλισμού γενικά αποκλειστικά στη μορφή συγκεκριμένου νεοφιλελεύθερου υποδείγματος στη Δύση, έχουν ως συνέπειες την πολιτική αμηχανία, την αδύναμη προβλεπτική ικανότητα και τελικά προβληματικές τοποθετήσεις.

Όσο πρόθυμα είναι ορισμένα ρεύματα της αριστεράς να δηλώσουν προθυμία να στηρίξουν ένα πόλεμο (υποστηρίζοντας το «μικρότερο κακό») και να λαιμοψύχουν την πάλη για μια δίκαιη για τους λαούς ειρήνη, άλλο τόσο και περισσότερο είναι πρόθυμα να αποκηρύξουν τον ταξικό κοινωνικό πόλεμο και να στηρίζουν την ταξική ειρήνη, προβάλλοντας το στόχο για «παραγωγική ανασυγκρότηση» και εκδηλώνοντας θαυμασμό για «παραγωγικό» καπιταλισμό της Κίνας και γενικά της Ασίας

Το κρίσιμο θέμα είναι η συγκρότηση ενός μαζικού, διεθνούς, ανεξαρτήτου «στρατοπέδου» των λαών που θα απειλήσει την πολεμική στρατηγική, χωρίς να μπαίνει στην ουρά κανενός πόλου του πο-

λέμου. Αν αυτός δεν υπάρξει με διακριτό, μαχητικό, επαναστατικό πνεύμα, τότε οι τακτικές απαντήσεις θα αποδεικνύονται αν όχι αυτοκτονικές, τουλάχιστον αδύναμες να επηρεάσουν τα πράγματα, καθώς θα αιχμαλωτίζεται κάτω από ξένες σημαίες. Γενικότερα, το μεγάλο ζητούμενο είναι η ανεξαρτησία της εργατικής πολιτικής και κομμουνιστικής απάντησης συνολικά για την ανθρωπότητα στη σημερινή εποχή, για το σύνολο των μεγάλων θεμάτων της εποχής μας, από την εργασία ως την περιβαλλοντική κρίση, από τη δημοκρατία έως την συνύπαρξη των ανθρώπων και των λαών, σε αναζήτηση ενός νέου γύρου σοσιαλισμού/κομμουνισμού, ενάντια στο πλαίσιο βίας και νεκροφιλίας, πολέμου και καταστροφής που εγγενώς συγκροτεί ο καπιταλισμός. Υπάρχουν «σκληρές» πολιτικές και θεωρητικές προϋποθέσεις για αυτή την κατεύθυνση, οι οποίες θα κριθούν μέσω και της ενεργούς παρουσίας των κομμουνιστών/ριών στο πεδίο του άμεσου πολιτικού αγώνα, που δεν μπορεί παρά να επικεντρώνεται στον αγώνα για την απεμπλοκή της Ελλάδας από τον πόλεμο, την απομάκρυνση των στρατιωτικών βάσεων των ΗΠΑ, την έξοδο από το ΝΑΤΟ και την ακύρωση των πολεμικών εξοπλιστικών προγραμμάτων που έχουν δρομολογήσει η σημερινή κυβέρνηση της ΝΔ, καθώς και η προηγούμενη του ΣΥΡΙΖΑ. **T**